

AUTYZM

Autyzm to przypadłość, która zaliczana jest do grupy symptomów zwanych wycofaniem, czyli unikaniem kontaktu ze światem zewnętrznym – z ludźmi i otoczeniem. Uważa się, że jest to zaburzenie dotyczące mózgu, mogące mieć podłoże genetyczne. Jednak mimo zidentyfikowania wielu czynników zwiększających ryzyko wystąpienia autyzmu, jego przyczyna nie została dotąd w pełni poznana.

Nazwa „autystyczny” i „autyzm” wywodzą się z greckiego słowa autos , które oznacza „sam”, i początkowo odnosiły się do występującego w schizofrenii zawężenia relacji z ludźmi i światem zewnętrznym. Obecnie jest to termin, który odnosi się do zaburzenia rozwojowego zwanego autyzmem.

CO TO JEST AUTYZM

Autyzm jest zaburzeniem o charakterze neurologicznym, dotyczącym mózgu i mającym najczęściej podłoże genetyczne. Pierwsze objawy ujawniają się już na etapie okresu dziecięcego i trwają tak naprawdę do końca życia. Autyzm cechuje brak reakcji ze strony dziecka na polecenia, brak zabawy z rówieśnikami, trudności z wyrażaniem emocji czy porozumiewaniem się zarówno za pomocą gestów jak i mowy. Często zachowanie autystycznego dziecka odbieramy jako dziwne. Zaburzenie to ma wiele odmian, zdarza się, że dziecko po prostu się wolniej rozwija - co często mylone jest właśnie z autyzmem. Mimo że istnieje wiele czynników zwiększających ryzyko autyzmu, nadal nie są znane konkretne przyczyny powstawania.

PRZYCZYNY POWSTAWANIA AUTYZMU

Nie do końca wiadomo co tak naprawdę powoduje autyzm, jednak za główne czynniki uważa się **genetykę** (określono dużą liczbę genów odpowiedzialną za autyzm) oraz środowisko. Badania przeprowadzone u autystycznych pacjentów wykazały pewne nieprawidłowości w kilku rejonach mózgu. Oprócz tego inne badania sugerują, że osoby z autyzmem mają zły poziom serotoniny i innych neuroprzekaźników w mózgu. To wszystko może sugerować, że zakłócenia w rozwoju mózgu u płodu na wczesnym etapie rozwoju oraz zaburzenia w genach, mogą wpływać na powstawanie autyzmu.

U około 15-20 proc. dzieci z autyzmem obecna jest mutacja genetyczna, która zwiększa ryzyko rozwój zaburzenia, mówi Insel. Niektóre choroby uwarunkowane genetycznie, jak zespół łamliwego chromosomu X czy zespół Retta, są dobrze znane z tego, że zwiększają ryzyko autyzmu. W przypadku, gdy rodzice mają już jedno dziecko autystyczne, ryzyko, że drugie również urodzi się z tym zaburzeniem wynosi blisko 20 proc. - dowodzą tego przełomowe badania naukowców z University of California w Davis. W przypadku, gdy rodzice posiadają dwójkę dzieci z autyzmem, ryzyko, że trzecie również będzie autystyczne, wynosi już aż 32 proc., komentuje autorka pracy Sally Ozonoff.

Szereg przeprowadzonych badań donosi, że lek przeciwdrgawkowy (kwas walproinowy) może zwiększać ryzyko autyzmu u dzieci, które były narażone na jego działanie jeszcze przed przyjściem na świat. Z kolei inne badanie wykazało wyższe ryzyko tego zaburzenia wśród dzieci eksponowanych w życiu płodowym na leki przeciw depresji. Natomiast stosowanie w okresie prenatalnym witamin powiązано z niższym ryzykiem autyzmu.

AUTYM - OBJAWY

W typowych postaciach objawy autyzmu pojawiają się przed 3. rokiem życia. Pierwsze symptomy u dziecka obserwują zazwyczaj rodzice – w niektórych przypadkach już w wieku niemowlęcym. Martwi ich to, że dziecko jest za bardzo grzeczne, spokojne, nie wzdryga się na hałas, nie skupia wzroku na wchodzących osobach, a gdy weźmie się je na ręce – sztywnieje. Oprócz tego dziecko godzinami wpatruje się w jeden punkt, np. tykający zegar, nie gaworzy oraz nie rozwija mowy. Zdarza się również, że początkowo rozwój dziecka przebiega prawidłowo, a nietypowe zachowania pojawiają się niespodziewanie.

FUNKCJONOWANIE SPOŁECZNO-EMOCJONALNE

Jest to jeden z kluczowych obszarów, w którym rozwój dziecka ze spektrum autyzmu przebiega nieprawidłowo. **Dziecko z autyzmem ma zaburzoną zdolność do naprzemiennego, dwustronnego uczestniczenia w interakcjach społecznych.**

Badania wykazały (L. Wing, J. Gould, 1979), że dzieci ze spektrum autyzmu mogą przejawiać różne wzorce zachowań w sytuacjach kontaktu z innymi. Jedną grupę stanowią dzieci, które najczęściej wycofują się, unikają interakcji z osobami dorosłymi i z rówieśnikami. Mogą zwracać się do innych, ale głównie w sytuacji, gdy czegoś potrzebują. W drugiej grupie dzieci z autyzmem zachowania, które obserwowano to bierność. Dzieci te nie nawiązują spontanicznie kontaktu z innymi (poza sytuacjami, które służą zaspokojeniu ich potrzeb), ale akceptują próby nawiązania go przez innych. Można je zachęcić do udziału we wspólnej aktywności. Trzecia grupa to dzieci, które spontanicznie nawiązują kontakt, ale robią to w sposób dziwny, nieadekwatny do sytuacji. Mają one trudności w zrozumieniu perspektywy drugiej osoby. Mogą zadawać ciągle te same pytania, mówić tylko na temat, który je interesuje, nie potrafią podtrzymać kontaktu i rozmowy przy temacie zaproponowanym przez partnera interakcji. Dzieci z każdej z tych grup będą wymagały od nauczyciela trochę innego podejścia do sposobu uczenia ich (np. dostosowania systemu motywacyjnego) i włączania w grupę rówieśniczą.

Dzieci ze spektrum autyzmu (w różnym nasileniu) mają **trudności z odczytywaniem emocji, rozumieniem przyczyn emocji, myśli, intencji i zamiarów innych ludzi**. Wiąże się to z zaburzoną zdolnością do intuicyjnego myślenia o własnych i cudzych myślach (**tzw. Teoria Umysłu**). Rozwijanie umiejętności społecznych jest jednym z kluczowych celów w terapii dziecka z autyzmem. Dlatego dzieci te powinny mieć zapewnione zajęcia rewalidacyjne ukierunkowane na poprawę funkcjonowania społecznego (m. in. praca nad rozwijaniem Teorii Umysłu, uczeniem norm i zasad funkcjonowania społecznego, uczeniem i rozwijaniem umiejętności odpowiedniego zachowania się w różnych sytuacjach). Bardzo ważne jest, by te umiejętności dziecko miało okazję (przy wsparciu dorosłego) przenosić w sytuacje poza zajęciami.

FUNKCJONOWANIE POZNAWCZE

Ze względu na to, że u dzieci ze spektrum autyzmu występują różne trudności, (np. nasilone zaburzenia w zachowaniu, problemy z komunikacją) trudno jest diagnozować ich umiejętności poznawcze przy pomocy standardowych narzędzi.

Autyzm nie jest równoznaczny z upośledzeniem umysłowym, nawet jeżeli zostało ono stwierdzone u dziecka.

W diagnozowaniu umiejętności dziecka oraz w nauczaniu należy wziąć pod uwagę **odmienny sposób postrzegania i przetwarzania informacji.**

U uczniów z autyzmem często występują:

- przewaga myślenia obrazowego nad werbalnym;
- dobre spostrzeganie wzrokowe i pamięć wzrokowa;
- trudności w przyswajaniu pojęć abstrakcyjnych i w myśleniu abstrakcyjnym;
- trudności w generalizacji wiedzy i umiejętności;
- tworzenie specyficznych skojarzeń znaczeniowych;
- dosłowne rozumienie języka;
- trudności w myśleniu przyczynowo-skutkowym;
- przywiązanie do rutyny, brak lub mała elastyczność w myśleniu;
- przewaga pamięci mechanicznej nad znaczeniową;
- przewaga uwagi mimowolnej nad dowolną;
- osłabiona ciekawość poznawcza i motywacja wewnętrzna, wybiórcze zainteresowania;
- zaburzenia w odbiorze i integracji bodźców sensorycznych.

ŻYCIE DZIECKA Z AUTYZMEM I JEGO RODZINY PO POSTAWIENIU DIAGNOZY

Ile jest dzieci i rodzin ,tyle odpowiedzi na pytanie „Jak żyć po diagnozie ?”Zdarzają się sytuacje, że po postawieniu diagnozy paradoksalnie rodzina odczuwa ulgę. Okazuje się, że trudna prawda dobrze wyjaśnia to wszystko , co działo się z dzieckiem w domu i w przedszkolu/szkole ,a rodzice dowiadują się, że ich dziecko nie

jest „złośliwe i niegrzeczne”, tylko potrzebuje pomocy i terapii. W przypadku rozpoznania autyzmu bardzo ważne jest podjęcie intensywnej terapii. A czym dziecko młodsze, tym jest ważniejsze dla jego rozwoju i można liczyć na większe efekty.

AUTYZM - DIAGNOSTYKA

Nie ma jednoznacznych testów medycznych, które od zaraz dają nam odpowiedź na pytanie, czy dziecko cierpi na autyzm. Badania krwi czy moczu nie są w stanie tego zdiagnozować. W rozpoznaniu autyzmu specjaliści przede wszystkim skupiają się na obserwacji zachowania dziecka i jego rozwoju.

Diagnostyka autyzmu dzieli się na dwa etapy:

1. Badanie rozwoju dziecka: specjalista przeprowadza test, którego celem jest wykazanie czy dziecko posiada podstawowe umiejętności dla danego okresu życia, czy ma pewne opóźnienia. W trakcie tego badania lekarz zadaje rodzicom szereg pytań, np. czy dobrze się uczy, jak mówi, jak się zachowuje, czy prawidłowo się porusza. Jest to istotne, ponieważ opóźnienie w każdym z wymienionych obszarów wskazywać może na zaburzenia w rozwoju. Każde dziecko, które trafia do specjalisty badane jest pod kątem opóźnienia rozwoju i niepełnosprawności odpowiednio w wieku: 9 miesięcy, 18 miesięcy, 24 lub 30 miesięcy.

Gdy zachodzi podejrzenie, że dziecko jest w grupie wysokiego ryzyka zaburzeń rozwojowych wynikających z tego, że inne osoby w rodzinie mają autyzm, przedwczesnego porodu czy niskiej wagi urodzeniowej - wykonuje się dodatkowe badania przesiewowe. Badaniom przesiewowym podczas kontroli należy poddawać dzieci w wieku 1,5-2 lat.

2. Wszechstronna ocena dziecka - to drugi etap diagnostyki. Ocena dziecka obejmuje zachowanie dziecka i wywiad z rodzicami, ponadto można wykonać badania neurologiczne i genetyczne oraz inne badania medyczne. Dokładniej oceny dziecka zazwyczaj dokonują:

neurologi - oceniający pracę mózgu i nerwów;

pediatrzy rozwojowi - oceniają rozwój dziecka;

psychologowie dziecięcy bądź psychiatrzy - mają wiedzę o ludzkim umyśle i wykorzystują ją w badaniu chorego.

Uwaga: zawsze jeśli zachodzi podejrzenie, że nasze dziecko nie rozwija się odpowiednio, należy udać się do specjalisty! Najczęściej rodzice zgłaszają się do psychologów lub pedagogów.

W rozpoznawaniu autyzmu ważne jest odróżnienie, czy mamy do czynienia z autyzmem, zwykłymi zaburzeniami (problemy ze słuchem lub wzrokiem) lub zaburzeniami którejs z stref rozwoju np. mowy. Są pewne choroby, które mogą przypominać autyzm, dlatego należy to wykluczyć za pomocą odpowiednich badań. Obserwacja dziecka i rozmowa z rodzicami/opiekunami to ważne elementy potrzebne do postawienia diagnozy. Zdolności edukacyjne badane są przez wielodyscyplinarny zespół.

Podsumowując: na podstawie doświadczenia rodziców i ich obserwacji warto wykonać poniższe badania:

- badanie krwi i moczu,
- badania laryngologiczne – aby wykluczyć kłopoty z aparatem mowy i słuchu,
- badanie w kierunku toksoplazmozy i cytomegalii,
- badania słuchu – w celu wykluczenia problemów ze słuchem,
- badania neurologiczne - wykonywane w celu wykluczenia innych zaburzeń neurologicznych,
- badania okulistyczne - aby wykluczyć problemy ze wzrokiem,
- badanie genetyczne lub metaboliczne - często wykonywane przez rodziców, w celu wykluczenia innych chorób podobnych do autyzmu.

AUTYZM - CZY TO ZABURZENIE MOŻNA LECZYĆ?

Autyzm może mieć różne nasilenie u każdego dziecka. Dziecko wymaga stałej opieki. Leczenie polega na różnych formach psychoterapii – powinna ona dotyczyć całej rodziny. im wcześniej wdrożymy proces terapeutyczny, tym większe szanse na poprawę funkcjonowania.

AUTYZM - WSKAZÓWKI DLA RODZICÓW

Skonsultujcie się z lekarzem, jeśli dziecko:

- ma zaburzony rozwój mowy, nie komunikuje się z otoczeniem,
- nie nawiązuje kontaktów społecznych,
- nie reaguje na imię.

To niezwykle ważne, by leczenie rozpocząć możliwie wcześnie. Ponieważ autyzm jest zaburzeniem rozwojowym, jego obraz zmienia się wraz z wiekiem. Dzieci nabywają nowych umiejętności, uczą się komunikacji. Ocenia się, że ok. 20% dzieci z tym rozpoznaniem, funkcjonuje prawidłowo w wieku dorosłym. Na rokowanie wpływają też inne towarzyszące choroby, jeśli takie występują, np. niepełnosprawność intelektualna czy padaczka. Tak więc dużej części pacjentów nie udaje się wyleczyć, jednak wcześnie wprowadzona terapia pozwala na poprawę funkcjonowania dziecka i daje wsparcie jego rodzinie.

Opracowały: Marika Masłowska,
Marta Walisiak-Szkudlarek,
Małgorzata Jędrzejczak-Prorok

Bibliografia:

<http://www.synapsis.org.pl/zycie-z-autyzmem/poradnik-dla-nauczycieli/funkcjonowanie-osob-z-autyzmem-na-co-zwroci-szczegoln-uwag>

<http://www.medonet.pl/choroby-od-a-do-z/choroby-i-zaburzenia-psychiczne.autyzm---objawy--przyczyny-i-leczenie-u-dziecka-z-autyzmem,artykul,1586353.html>

<https://www.mp.pl/pacjent/pediatric/choroby/choroby-neurologiczne/138736.autyzm>

<https://enel.pl/enelzdrowie/zdrowie/autyzm-co-to-jest-rodzaje-przyczyny-objawy-i-leczenie>

<https://parenting.pl/5-znakow-ostrzegawczych-ktore-moga-swiadczyc-o-autyzmie-u-dziecka>